

»tis; quo poenitens adiurus viam sibi ad iustitiam parat. « Deinde, Alexander Papa VIII. hanc damnauit propositionem: »Attritio, quae ex gehennae et poenarum metu concipitur, sine dilectione benevolentiae Dei propter se non est bonus motus, ac supernaturalis. « Accedit ratio theologica: quotiescumque siquidem bonum et laudabile est amare aliquod bonum, laudabile etiam est detestari malum tali bono oppositum: atqui bonum et laudabile est gloriari et beatitudinem amare, cui gehenna tanquam malum opponitur: ergo.

CAPVT XXV.

Quam varie ab Haereticis erratum sit refertur. Quam item varie a nostris Theologis opinatum. Illorum cauilla, horumque argumenta dispelluntur.

Non vnus idemque fuit haereticorum erga Contritionem error. Eam principio admisit Lutherus, in hoc tantum errans, quod vitae veteris odium ab illa reiecerit. (1) A quo tamen eo in capite sectatores suos recessisse videntur; praesertim Kennitius, (2) et Caluinus. (3) Anno autem 1518. visum aliter Luthero fuit: scilicet Contritionem esse actum intrinsece malum: haec nimirum tunc scribebat: (4) »Contritio, quae paratur per discussionem, collectionem, detestationem peccatorum, qua quis, (vt dicunt) recogitat annos suos in amaritudine animae suae, ponderando peccatorum grauitatem, cet. »facit hypocritam, immo magis peccatorem. « Quam patriarchae sui doctrinam rigidi Lutherani fuisse explicauerunt in Colloquio Altemburgensi.

Affines Lutheranorum errori declarati sunt Baius, Iansenius, Quesnelus, quod timorem poenarum Attritionemque ex illo conceptam tanquam malam et vitiosam reiecerint in propositionibus, quae sub illorum nominibus damnatae sunt.

Ab his itaque erroribus quam longe dissiti Catholici Theologi, in hoc tantum discordant quod salua Fidei compage pro ac contra disputare conceditur: scilicet, contendunt antiquiores omnes ad seculum usque xiii. nullo quidem excepto; Contritionem imperfectam, nisi a charitate, saltem inchoata, Dei super omnia concipiatur, haud

(1) In Serm. de Poen.

(2) In secun. part. exam.

(3) Lib. iiii. instit. cap. 4. §. 2.

(4) In Adsert. art. xii.

sufficere ad gratiam in Poenitentiae Sacramento recipiendam. Quam etiam sententiam, tot seculorum antiquitate venerandam, amplexi postea sunt, hodieque sequuntur doctissimi Theologi, et numero et pondere spectatissimi; quorum vel sola nomina hic inserere longum nimis foret. Consulantur qui literariam huiusce concertationis historiam contexere. E contrario contendunt Theologi recentiores complurimi sufficere ad gratiam in Sacramento recipiendam Attritionem seruilem, ab omni omnino charitate, initiali etiam, seiunctam: quae opinio, vt non semel inuimus, non nisi post Tridentinum nata est; licet omnem aliam subsequens seculis, saltem scriptorum numero, superauerit. Hinc miramur vel maxime, scripsisse Magistrum Vincentium Ferret, Valentinae nostrae Academiae Professorem, communem hanc, cui subscribit, opinionem veterum Theologorum esse. Quod enim sic facile scriperat, non ita facile demonstrasset. Miramur insuper Mag. Ludouicum Massium de Cassauallibus, alterum Academiae nostrae Professorem, intemperantius in eius defensionem nonnulla protulisse; (5) accessito forsitan Viro doctissimo, illustrissimoque.

Est deinde et tertia alia sententia, eorum nimirum, qui necessarium putant in Sacramento, praeter memoratam Attritionem, amorem aliquem spei, seu concupiscentiae: quae sane sententia, et plures habet adsertores, et facile cum ea, quae primo loco laudata est conciliatur. Ad quam vero reducti valeant peculiare Caroli Renati Billuart, et Cardinalis Gotti sententiae ipsi viderint, qui eisdem inhaereant. Nobis enim haud probantur subtiles illae praecisiones, amoris nempe charitatis, et amoris beneuoli, in primo; et amoris inchoati ex parte obiecti, et amoris inchoati ex parte subiecti, in secundo.

Postremo: alia opinio tenet, Contritionem charitate perfectam, quae deleat culpam apud Deum, id est coniunctam charitati habituali, et gratiae sanctificanti, praecedere debere Poenitentiae Sacramentum; idque nullatenus derogare Sacramenti virtuti; quoniam peccatores per Contritionem interius viuificantur; per ministerium autem Sacerdotale absoluuntur a poena, et admittuntur ad Sacramentorum Communionem. Cui Sententiae permulti veterum adhaesere, scilicet Hugo Victorinus, Ricardus, Alexander Alensis, alii. Haec de errorum opinionumque diuersitate.

Tom. IIII.

Ccc

Pro-

(5) Tom. iv. tract. 8. Dub. 2. 4. concl.

Propositiones nunc a nobis superius stabilitas a contrariis argumentationibus vindicemus. Itaque aduersus Contritionis essentiam sic Haereticis cauillantur. Primo: Quum Scriptura loquitur de Poenitentia Dauidis, odii tantum vitae veteris meminit, dicens, *peccauit Domino*: at illi odio adscribit Augustinus iustificationem, quam Dauid mox consequutus est: ergo.

Secundo: Patres saepe aiunt, Poenitentiae virtutem, quae idem est cum Contritione, nouam esse vitam: vnde ut probetur, num vera sit implorum conuersio, ad manus et pedes, hoc est, ad eorum opera docent esse attendendum: ergo vitae veteris odium Contritioni essentiale non est.

Tertio: Concilium Tridentinum supponere videtur odium et detestationem peccati idem esse cum dolore, quem quis ex eo percipit, quod Deum laeserit; sic enim definit Concilium Contritionem: *animi dolor ac detestatio de peccato commisso*: atqui dolor non est pars intrinseca Contritionis; siquidem Contritio est animi virtus, dolor vero passio sensus: ergo.

Quarto: is qui peccatum detestatur, optaret ut admissum nequam fuisset: igitur peccat contra sapientiae regulas: vetat nempe sapientia ne quis velit id quod est impossibile: at detestatio praeteriti peccati est causa huiusmodi volitionis: ergo non potest esse essentialis Contritioni.

Haec autem pro Attritionis seruilis sufficientia Theologi nobis oppositi obiciunt. Primum: legitur Ecclesiastici I.: »timor Domini »expellit peccatum: nam qui sine timore est, non poterit iustificari « et in Isaiæ cap. xxvi. » a timore tuo concepimus, et peperimus spiritum: « alia plurima leguntur similia: ex Scripturis igitur demonstratur seruilis Attritionis ad gratiam in Sacramento obtinendam sufficientiam.

Secundum: Patres apertissime tradunt homines gehennae poenarumque metu percussos a peccato euocari: sic enim, ut alios praetereamus, Augustinus loquitur: (6) »timor Dei sic vulnerat, »quomodo medici ferramentum putredinem tollit, « item: (7) »timor, quo gehennam times, et ideo mala non facis, continet te, »et sic volentem peccare animum interiore non sinit. « At si haec timor seruilis praestat, absdubio ad gratiam sufficienter disponit: ergo.

Tertium: Concilium Tridentinum loqui de Attritione seruilis

(6) Tract. ix. in epist. Ioan. (7) Serm. clxi. de verb. Apost.

lis, quae de Contritione imperfecta definit, ex scopo, quem sibi proposuit, facile concluditur: nempe is fuit, ut eam Contritionem declararet bonum esse motum, quam Lutherus esse malum motum adseruerat: atqui Lutherus non id adseruit vniquam de Attritione, quae ex Dei amore praecipue concipitur, sed de ea tantum, quae ex gehennae metu procedit: ergo.

Quartum: Narrat Pallaucinus, (8) Patres Tridentinos ex capite Concilii, vbi de Attritione agitur, vocem *sufficit* deleuisse, quam Theologi priuatim inseruerant, eiusque loco substituisse vocem *disponit*: at eam non deleuissent, aliamque substituissent, si ratum eis fuisset, Attritionem, de qua loquebantur, includere amorem Dei super omnia; non enim dubitare poterant, quin Attritio huiusmodi sufficiens sit: ergo.

Quintum: Definit Concilium Contritionem imperfectam habere in ipso Sacramento efficaciam, quam non habet extra Sacramentum: alioquin immerito dixisset de ea: »et quamuis sine Sacramento Poenitentiae per se ad iustificationem perducere peccatorem nequeat: »tamen « cet: ergo.

Sextum: etiam supponere videtur Concilium, Contritionem imperfectam ratione motiui, seu ex solo poenae metu conceptam, voluntatem peccandi excludere: nempe inquit: *Si voluntatem peccandi excludat cum spe veniae*, disponere ad gratiam in Sacramento impetrandam: sed quod voluntatem peccandi excludit, sufficit proculdubio ad gratiam in Sacramento impetrandam: ergo.

Septimum: ut fert Scholasticorum axiomata: *Homo ex attrito fit contritus per Poenitentiae Sacramentum*: Atqui falsum hoc prorsus esset, si Contritio imperfecta ex motiui, seu ex solo gehennae metu concepta insufficientis ad gratiam in Sacramento obtinendam foret; esset enim eo in casu irritum Sacramentum, scilicet, materia sufficienti destitutum: ergo.

Octauum: si vel inchoata charitas Dei super omnia Sacramento Poenitentiae recipiendo praerquireretur, Poenitentia non esset Sacramentum mortuorum; nusquam enim, saltem dum actu recipitur, primam gratiam impio conferret: charitas enim Dei super omnia et multitudinem peccatorum operit, et hominem Deo acceptum ac iustum reddit, neque cum peccato consistere potest: ergo.

Nonum: eadem charitatis effecta agnoscunt Patres: scribit enim

Ccc 2

Chry-

(8) Lib. xii. cap. 10.

Chrysostomus (9) » sicut ignis, ubi Siluam occupauerit, omnia purgare consuevit, ita et charitatis feruor, quocumque incidit, omnia perimit, atque perumpit. « et Augustinus: (10) » charitas inchoata, inchoata iustitia est: charitas proeecta, proeecta iustitia est: charitas magna, magna iustitia est: charitas perfecta, perfecta iustitia est. « Habent similia alii Patres.

Decimum: S. Thomas haec docet: (11) » minima gratia potest resistere cuilibet concupiscentiae, et vitare omne peccatum lethale, quod committitur in transgressionem mandatorum legis: minima enim charitas plus diligit Deum, quam cupiditas millia auri, et argenti. « Et alibi (12) scribit, solui peccatum » per dolorem ex amore charitatis ordinato causatum, quantumcumque paruus sit dolor, dummodo ad Contritionis rationem sufficiat. «

Vndecimum: Hac stante opinione circa necessitatem inchoatae saltem charitatis, difficilius erit iustificatio in lege noua, quam fuerit in antiqua: nam ea charitas satis erat Iudaeis ad gratiam consequendam; christianis autem opus praeterea est sacramentali absolutione: ergo.

Duodecimum: quamuis veritate inniteretur hac sententia de amore initiali, non esset tamen populis inculcanda; quippe quae scrupulis, et anxietatibus eos exerceat; quum scire non valeant, num ea charitate flagrent, quum se absolutioni subiiciunt: ergo.

Decimumtertium: adserere charitatem consistere quoquo modo cum peccato posse, videtur quid affine propositionibus xxxi. xxxii. et lxx. in Baio damnatis: adserere vero solum supplicii timorem non disponere ad gratiam sufficienter, nec a peccato amouere, cet., quid enim cum damnatis in Quesnello adsertionibus: ergo.

Aduersus tertiam tandem propositionem haec Lutherani producut: Primum: Paulus in 1. ad Corinth. cap. 13. inquit: » si linguis hominum loquar et Angelorum; charitatem autem non habeam, factus sum velut aes sonans, « cet. Ex quibus sic Sectae auctor Lutherus argumentabatur: (13) ecce quidquid extra charitatem fit, ex toto corde non agitur, Deoque est hypocrisis.

Secundum: Augustinus haec habet: (14) » inaniter putat se victorem esse peccati, qui poenae timore non peccat, quia etsi » non

(9) Hom. vii. in Epist. 2. ad Tim.

(10) Lib. de nat. et grat. cap. ult.

(11) Tert. part. qu. lxx. art. 4.

(12) In supp. qu. v. art. 1. et 3.

(13) In art. vi.

(14) Epist. cxlii.

» non impletur foris negotium malae cupiditatis, ipsa tamen mala cupiditas intus est hostis . . . inimicus ergo iustitiae est, qui poenae timore non peccat: « cet. item: (15) » quasi videntur, ait, in lege Dei ambulare, sed nolunt; non enim ex corde faciunt; ex corde autem nullo modo fieri potest, quod formidine poenae fit, non dilectione iustitiae, cet. « ex Augustino igitur hypocrita ille est, qui ex gehennae metu dolet. Quod amplius vrgent ex illo Augustini loco, ubi dicit: (16) » qui timore poenae opus legis facit, profecto inuitus facit, quod autem inuitus facit, si posset fieri, mallet vitae non iuberi, ac per hoc legis, quam vellet non esse, non est amicus, sed potius inimicus, nec mundatur opere, qui » inmundus est voluntate. «

Tertium: quidquid charitati aduersatur, malum proculdubio est et damnabile; atqui nemo dubitare potest seruilium illum timorem cum charitate pugnare; dicente Ioanne Apostolo in Epist. 1. cap. 4. » Timor non est ex charitate, sed perfecta charitas foras mittit timorem, « cet: ergo.

Quartum: Apostolus ad Rom. VIII. dicit: » non accepistis Spiritum seruitutis iterum in timore; sed accepistis Spiritum adoptionis filiorum, « cet. Et in 1. ad Timotheum 1. » non dedit Deus nobis Spiritum timoris, sed virtutis et dilectionis; « ergo.

Quintum: dolor ex metu non excludente voluntatem peccandi, est inuoluntarius secundum quid; vt et omnia alia, quae ex metu fiunt. Deinde: dolor ex metu eiusmodi conceptus, hunc includit actum: peccarem, si non esset infernus: at qui sic peccatum ex tali metu odit, magis infernum, quam peccatum odit: malus igitur et inordinatus est dolor ille.

Sed responderetur ad haec omnia argumenta. Ad primum quidem ex his quae primam propositionem videntur oppugnare, dicendo: describi eo loci Davidis Poenitentiam inaduate et penes quasdam partes; non adquare et secundum omnes: testatur siquidem ipse in Psalmis, se, quum Nathano dixit, *Peccauit Domino*, sincerum ac constans nouae vitae propositum habuisse.

Ad secundum dicendum similiter, Patres, quum eiusmodi verba protulerunt, Poenitentiam quoque perpendisse penes aliquam sui partem tantum: quippe qui conceptis terminis peccati odium Contriti-

(15) In Enarrat. in Psal. lxxvii.

(16) Conc. ii. in Psal. cxviii.

tritioni essenziale esse docuerint: ait nempe Augustinus: (17) »Poenitentiam certam non facit, nisi odium peccati et amor Dei. « Vel dicendum: loquutos tunc Patres esse, non de Poenitentia, seu Contritione, vt in se est, sed vt elucet in effectibus, seu piis operibus, quibus probetur sincerum esse vitae nouae propositum.

Tertii solutio est: Tridentinum Concilium sumere dolorem, non formaliter, ut aiunt, seu pro sensatione, quae animum cruciat; sed causaliter; hoc est, pro ipsomet peccati odio, quod quidem hic in terris moerorem parit atque tristitiam; non vero in Coelis.

Quarto sic occurrimus: Homo, qui peccatum detestatur, non vult absolute ipsum non fuisse commissum, sed vnice sub conditione; nempe si id possibile foret: quod vero videat id possibile non esse, tristitia ac moerore afficitur. At rei vultio sub conditione alioquin impossibili non est contra sapientiae regulas: nam fuisse huius generis volitionem in Christo respectu mortis, quam ex absoluto et stricto Patris mandato passus est, probat haec ad eundem Patrem oratio: »Pater mi, si possibile est, transeat a me calix iste.«

Ad primum deinde contra secundam propositionem adductum dicimus: nihil ex allatis Scripturarum textibus aduersus sententiam nostram confici, quum timorem Dei bonum, perutilem, et ad gratiam disponentem fateamur. Deinde dicimus ex Angelico Doctore, (18) non alia ratione timorem Domini (si de timore seruili loquamur) esse initium sapientiae, nisi quatenus dilectionis principium est, eamque sicut seta linum introducit. Quod si de timore initiali Scipurae loca intelligimus, quatenus homo per hunc timorem Deum reueretur, eique subicitur, argumentatio in auctores cassa, inanisque reddit. Atque hac expositione enodantur cetera, quae obiecta fuerant; quaeque obiecti similia possent.

Secundi solutio est: Patres id ipsum, quod Scriptura docet, docere: nam si de timore initiali loquutos dicimus, pro nostra illos stare sententia, certum erit: si vero de timore seruili, plurimum et hunc commendant, quod bonus, quod vtilis, quod ad iustificationem disponsens sit: Neque contrarius Augustinus est, sed ceteris consentiens, nempe timorem etiam seruilem Legis paedagogum vocat, per eamque cohiberi interiorem animum a peccato adserit, vt nisi superueniat dilectio, maneat conditionata voluntas peccandi, si posset, impune: quum haec peccatum detestetur, tamquam sup-

(17) Serm. vii. de Temp. (18) Secund. Secund. qu. xix. art. 7. et 8.

pliorum causam, non secundum se, et ut Dei offensam.

Ad tertium dicendum: Luthero exosum fuisse omnem acrum, qui aeternae gehennae metum includeret, eo quod aduersaretur certitudini, quam quis, ex eiusdem principis, habere debet de obtenta remissione peccatorum per actum Fidei, misericordiae specialis. Deinde dicendum: Luthero visum fuisse, nullum dolorem actualem posse in impio reperiri antequam iustificetur: unde concludebat quemquumque de peccatis dolorem esse in impio peccatum, sicque nequam ad iustificationem praeparare, sed potius eam impedire. Itaque oportuit ut Concilium declararet, Attritionem in impio praecipue oriri posse ex Dei amore, et eam esse bonum motum ad iustificationem in Sacramento recipiendam praeparantem; imo et sufficientem, si peccandi voluntatem, quum actualem, tum habitualement excludat; seu sit Dei super omnia.

Quarto sic occurrimus: ideo Concilium verbum sufficit ex Decreto delerum voluisse, ne damnare videretur quosdam veteres Scholasticos, quibus visum fuerat, amorem etsi super omnia esset, non sufficere, nisi intensus foret ac feruens; seu nisi plures charitatis gradus complecteretur: hinc subinferentes, opus esse tempore, vt amor ex remisso intensus fieret: atque eapropter intensum illum ac feruentem ii Scholastici requirebant, quod eum requiri censerent, quo ante actualem Sacramenti receptionem impius iustificaretur.

Quintum hanc duplicem solutionem habet. Primo enim Sacra Synodus non opponit Attritionis extra Sacramentum insufficientiam virtuti, quam in Sacramento habeat: id autem a pari colligitur, si de Fide sic loquuta fuisset: »et quamvis sine Sacramento Poenitentiae Fides per se ad iustificationem peccatorum perducere nequeat, tamen ad Dei gratiam in Sacramento Poenitentiae impetrandam disponit, « nemo enim inde concluderet, Fidem satis esse vt implus gratiam in Sacramento recipiat: et nemo igitur, qui praecoccupatum non habeat animum, concludere debet, quod Attritio sufficiens sit, ex quo ad gratiam in Sacramento recipiendam disponat.

Deinde, sic loquuta Sacra Synodus fuit, vt tacitae huic obiectioni occurreret: Attritio extra Sacramentum per se non sufficit ad iustificationem: inutilis ergo est ante eiusdem Sacramenti receptionem. Nimirum, id extra Sacramentum non est ad iustificationem inutile, quod peccatorem disponit ad gratiam in Sacramento impetrandam.

Sexum quoque duplici via dispellitur: nam primo, Concilium non loquitur de voluntatis peccandi exclusione ab ipsa anima, sed ab ipso imperfectae Contritionis actu: ita quidem, ut voluerit sacra Synodus, dolorem eiusmodi disponere, ut quis gratiam in Sacramento recipiat; idque definit contra Lutheranos contendentes, dolorem ex gehennae metu proxime conceptum, licet ex parte timentis ad Dei gloriam ultimo referatur; reddere tamen hominem hypocritam, et magis peccatorem.

Secundo respondetur, negando propositionem minorem: magis enim attendendum est ad motiuum, ex quo concipitur Contritio, quam ad ipsius substantiam: dicit enim Augustinus: »Tunc victa vitia deputanda sunt, quum Dei amore vincuntur.«

Septimum sic apposite distinguendum est: attritus non fieret contritus per Sacramenti formam, seu absolutionem concedo: id enim argumentum probat: non fieret contritus per preces, quae Sacramentum praecedunt, nego. Equidem eo sensu veteres quidam Scholastici docuerunt, attritum fieri in Sacramento contritum; quod non numquam per preces, quae ante ipsam absolutionis formulam a Sacerdote recitantur, obtineatur pro poenitente donum Contritionis ex amoris motiuo conceptae. Aliter etiam distingui propositio valet: attritus seruilliter tantum, non fieret contritus, esto: attritus ex poenarum quidem metu, sed praecipue ex Dei amore, non fieret contritus, nego.

Octavo occurrunt nonnulli dicentes: Poenitentiam dici Sacramentum *mortuorum*, etiamsi iustus ac charitate flagrantibus administretur: non quod actu mortuum tunc viuificet, sed quia viuificare possit. Melius respondent alii, quibus adhaeremus: Poenitentiam esse Sacramentum *mortuorum*, quia confertur non habentibus viuificationem et gratiam inhaerentem, quae diffunditur per Spiritum Sanctum inhabitantem; licet habeant viuificationem illam et gratiam actualem, quae excitatur per Spiritum Sanctum mouentem; qua si destituti essent, non solum non possent diligere, ut oportet, ad iustificationis gratiam consequendam; verum etiam nec credere, nec sperare, nec agere Poenitentiam, ut Catholica docet Fides, et Tridentina definit Synodus. Et hoc quidem sensu verissima sunt Scripturarum testimonia.

Nonum ex Patrum dictis ductum, sic soluitur: loquitur quippe Chrysostomus de Charitate feruida et vehementi, qua iusti aduersa om-

omnia propellant: Augustinus autem, quum in verbis productis, tum in aliis plurimis, rectissime tradit in charitate spiritualem vitam esse, atque ipsum etiam Spiritum Sanctum; eo quidem modo, quo ipsamet habetur charitas; inhabitantem scilicet, si charitas sit inhaerens; mouentem ad perfectam Contritionem, si sit actualis intensa; disponentem ad gratiam, si sit initialis et inchoata.

Decimum facillimae solutionis est cuique in S. Thomae doctrina enutrito: etenim constat ex scopo, quem sibi Doctor Angelicus proposuerat, intellexisse illum nomine charitatis habitualem Infusam, quae idem est cum gratia sanctificante: sic enim inscriptus articulus quartus est, unde obiectus textus desumitur: *utrum Circumcisio conferat gratiam sanctificantem.*

Vndecimi haec est solutio: iustificationem in Lege noua difficiliorem esse quam in antiqua, quatenus praeter charitatis actum requiritur modo ex Christi institutione Sacramentalis absolutio: quam maiorem difficultatem *secundum quid* appellatam audimus: ast non est difficilior absolute, ut ipsi aiunt; quoniam in Lege noua vberior ac frequentior est Christi Seruatoris gratia per quam cor a cupiditate ad charitatem emollitur.

Duodecimum multimode soluitur: nam primo longe aliter censuit facultas Theologica Louaniensis, quae anno 1662. postulata, ut suum erga hunc articulum iudicium ferret, nempe: »Attritionem, quae ex solo gehennae et poenarum a Deo infligendarum metu concipitur, sine interuentu alicuius, saltem imperfecti, amoris benevolentiae erga Deum, non sufficere ad iustificationis gratiam in Sacramento impetrandam: « his verbis respondit: »Facultas Theologica Louaniensis in Curia academica suo iuramento conuocata, et congregata, vnanimi consensu censuit, doctrinam dicti articuli esse sanam, securam, veram, nulli reprehensioni obnoxiam, et merito fidelibus esse praedicandam, et inculcandam. « Secundo, aliter quoque censuerunt illustrissimi Praesules, qui Catechismis, aliisque libris vulgari idiomate conscriptis, necessitatem inchoatae charitatis inseruerunt. Tertio: quod idem nunc circa Poenitentiae Sacramenti materiam docendi sint fideles ac per sexdecim ferme priora secula edocti sunt ab Apostolis, eorumque in Episcopatu successoribus: edocti vero sunt, ut superius probatum est, necessariam esse charitatem inchoatam. Quarto, quod aduersarii obiciunt de scrupulis, et anxietatibus, quibus in systemate nostro

poenitentes ex cruciatum iri contendunt, nullius momenti est; nam ubi diligenter reuoluto conscientiae sinu ac iugibus precibus sinceram sui conuersionem, seu cor nouum, de quo Scripturae loquuntur, quodque charitatem Dei super omnia complectitur, a Deo poenitentes petierint, quieto animo esse debent, ac cum cordis pace se Sacramento sublicere: neque enim necesse est, vt quis certo sciat, se ad Sacramenti gratiam, eo, quo par est, modo esse dispositum; quum nemo, vt inquit Concilium Tridentinum, (19) propriam internam sui dispositionem certo cognoscere valeat.

Decimumtertium talem exostulare videret discussionem, quae, utramque, vt dicitur, impleret paginam; quaeque nec huius loci, aut tractationis sunt: hinc paucis, vt ad rem nostram facit, solutionem comprehendimus: scilicet, toto Coelo nos et a Baianis et a Iansenianis, et a Quesnellianis propositionibus distare, quum charitatem, non habitualementem quidem, sed actualementem, eamque inchoatam requiri in Sacramento doceamus; atque discrimen duplicis iustitiae, ac viuificationis apertissime tradamus. Praeterea, de dolore longe aliter sentimus: illum nempe, non coacte, sed libere ad poenitentiam excitare, et praeter manuum cohibitionem, effluentem cohibere animum, vetustam frangere consuetudinem, et locum charitati praebere, atque a peccato retrahere. Sunt ne isthaec anathemate digna? Nihil Tridentino conformius.

Tertii ordinis argumenta sic enodantur. Ad primum itaque respondemus: recte Apostolum dixisse, quidquid extra charitatem fit, nihil esse; id est, nullius aestimari ponderis ac pretii apud Deum: hinc tamen perperam colligit Lutherus opera quaelibet extra charitatem elicita peccata esse, quia vitae aeternae meritoria non sunt. Quasi praenoscentis Paullus absurdam hanc consequutionem, eam elisis exemplum in iis rebus coostituens, quas bonas esse nemo sane mentis dubitauerit; scilicet, dono linguarum, prophetia, ceteris. Aliqua itaque agnoscenda sunt opera, quae a charitate seiuncta, bona sunt inter quae merito seruillis ille timor computatur: non quod inter dona Spiritus Sancti numerandus sit; hoc est, Dei donum habituale, atque cum charitate connexum; sed Spiritus Sancti impulsus, qui animam nondum inhabitat, sed tantum mouet.

Ad secundum dicendum: loqui Augustinum in primo loco de metu poenarum, qui a Scholasticis *seruilliter seruillis* dicitur; seu de

peccatore, qui eo metu percussus, ita ab opere peccati retrahitur, vt tamen interiori affectu Legem oderit, quae peccatum vetat, et supplicium comminatur, atque ita sit animo comparatus, vt peccare pergeret, si posset impune.

Et in secundo testimonio de peccatore Augustinus loquitur, qui solo timore *seruilliter seruilli* actus, etsi foris negotium malae cupiditatis non impleat, corde tamen vult fieri quod vetatur.

Tertium pinguisimam Lutheranorum alucinationem praesefert: non enim quaecumque charitas, sed perfecta timorem pellit; non vt sibi contrarium, sed tantummodo vt imperfectum; ideoque eum non abiicit tanquam malum, sed quia nondum est, ut loquitur Augustinus (20) *filialis et castus*.

Quarti solutio est: Apostolum non excludere a Lege euangelica omnem timorem; quum Christus ipse dixerit Math. x. *timete eum, qui potest corpus et animam perdere in gehennam*; sed excludere tantum timorem seruilem malorum temporalium, qui in Lege veteri vigeat, Iudaeosque in mandatorum obseruantia continebat: et hoc quidem pacto voluit Paullus commendare nobis filialem timorem, vt exponit Augustinus. (21)

Ad quintum dicimus: quod quum ea, quae ex metu fiunt, inuoluntaria secundum quid dicuntur, non ideo adseritur metum, vel dolorem eam causare inuoluntarietatem, (sic enim loqui amant) quae ex affectu peccatoris ad suum peccatum proculdubio prouenit: quem admodum neque naufragii metus, neque prolectio mercium in mare inuoluntarium in mercatore causant; sed affectus, quem ad merces habet: vnde vitium illud est timentis, et dolentis, non metus, aut doloris. Docet id S. Thomas. (22) Dicimus quoque ad illud quod fuit additum; dolorem ex metu actum illum neuiquam supponere in peccatore, aut includere, sed ab illo abstrahere, ac ad illius exclusionem disponere. Est itaque ibi seruilitas, quae ex parte subiecti se tenet, neuiquam ex parte actus.

(20) Tract. 11. in 1. Epist. Ioan. cap. 4.

(22) Sec. Sec. quaest. XIX. art. 4.

(21) In Psal. LXXIII.

CAPVT XXVI.

*De secunda Poenitentiae parte, Sacramentali videlicet Confessione.
Eius institutio, necessitas ac praeceptum firmanur.*

Praxis confitendi omnia et singula peccata lethalia ipsimet Christo suam debet institutionem.

Proinde et iuris diuini est, et ad salutem consequendam lapsis post Baptismum necessaria, necessitate, quam *medii* vocant.

Demonstrati haec omnia, inuictissime quidem, ex Sacris Litteris, noui praesertim Testamenti, plurimis recentibus Theologis persuasum fuit. Hinc illorum consilium, quod improbare non audemus, longam testimoniorum ex utroque Testamento ductorum instruendi aciem, quibus sibi videntur Dogmatis huius veritatem aduersus Nouatores conficere et firmare. Sunt autem huiusmodi: in veteri Lege extitisse plurima Confessionis sacramentalis Symbola, quaeque eam maxime commendarunt, suadent, quod Deus Adamum transgressorem quaesierit, Gen. III.; illum ad patrii sceleris accusationem adigens; quod pariter Cainum fratricidam eadem ratione interpellauerit, ut legitur cap. iv.; quod insuper criminis accusati fuerint Acham, Saul, et Dauid, coram Iosue, Samuele, et Nathano. Deinde suadent varia illa ad Confessionem faciendam hortamenta, ac praecepta, Num. v. 6. Leuit. xxvi. 40. et Psal. xxxi. 5.: diuersa quoque pro peccatis sacrificia, quae absque peccatorum Confessione offerri non poterant. Videntur siquidem his ac consimilibus locis Symbolisque Patrum ac Theologorum quamplures.

In nouo deinde Testamento legitur, Act. cap. xix. » multi credentium veniebant confitentes, et annuntiantes actus suos. « Ioannis etiam cap. i. epis. I. » si confiteamur peccata nostra, fidelis est et iustus Deus, ut remittat nobis peccata nostra, « cet. Atque Iacobi v. » confitemini alterutrum peccata vestra. «

Quae tamen omnia, clara licet et perspicua sint, non tamen firmum praebere argumentum ad huius Dogmatis veritatem demonstrandam ex eo nobis persuasum est, quod in his, quae ex veteri

terti Testamento sunt adducta, quaedam tantum sacramentalis Confessionis praefiguratio fuerit: eorum vero, quae ex nouo producuntur, sensus definitus exploratus fixusque non sit: etenim laudata Act. verba non de Confessione Sacramentali, sed de publica Poenitentiae professione, quam in Christum credentes Baptismati praemittebant, plures haud infimae notae Theologi explicant: Iacobi autem textum generalem illam dumtaxat Confessionem respicere, quae inter fideles etiam laicos fit, ut quis alterius consilio et orationibus adiuuetur, et integra apostolicae orationis series, et Augustini, Gregorii Magni plurimamque magni nominis Theologorum interpretatio persuadet: Ioannis quoque verbis solam illam Confessionem commendari, quae quis coram Deo sese peccatorem sincere agnoscit, et humiliter confititur, ex antecedentibus et consequentibus haud obscure colligitur.

Itaque, ad cap. viii. Math. et xx. Ioannis, ceteris omnibus locis missis, confugimus: constat nempe inde, Sacerdotem a Domino constitutum fuisse in foro poenitentiae iudicem, eique collatam potestatem ligandi ac soluendi, retinendi ac remittendi peccata: siquidem de potestate hac Ecclesia vniuersa semper interpretata est verba illa, *quaecumque alligaueritis*, cet. nec non alia, *quorum remiseritis*, cet. atqui ad hanc potestatem exercendam necessaria est Sacramentalis Confessio, quam nedum haeretici, sed et Catholicorum non pauci *Auricularem* dixere: nam ut Iudex non praecipiti et imprudenti, sed iusto rectissimoque iudicio sententiam proferat, necesse est, ut distincte causam perspectam habeat: ergo ex allato noui Testamenti loco inuictissime euincitur Sacramentalis Confessionis institutio, eiusdemque ad salutem adsequendam necessitas ac praeceptum.

Constant deinde Sacramentalis Confessionis institutio necessitas atque praeceptum ex Patrum Traditione. Irenaeus, qui Policarpum Ioannis Apostoli discipulum audiuit, haec de mulieribus a Marco haeretico seductis scribit: (1) » haec sepiissime conuersae ad Ecclesiam Dei, confessae sunt, et secundum corpus exterminatas se... » et inflammatas valde illum dilexisse, « cet. at negari nequit flagitiosam mulierum illarum cum Marco coniunctionem fuisse occultissimam: ergo.

Cyprianus, postquam locupletissima multa protulerat, hoc tandem dicit: (2) » confiteantur singuli, quaeso vos fratres dilectissimi, delictum suum, dum adhuc, qui deliquit, in seculo est, dum ad-

» mi-

(1) Lib. I. adu. Heres. cap. 9.

(2) In libello de Lapsis.

mitti Confessio eius potest, dum satisfactio et remissio facta per Sacerdotes, Domino gratia est. «

Augustinus tandem facultatem absoluendi a peccatis datam Sacerdotibus docet, explicatque exemplo Lazari a discipulis soluti. Atque in Psalmos scribens haec profert: (3) «quum audis hominem peccantem peccatorum suorum, iam reuixit: quum audis hominem confitendo proferre Conscientiam, iam de sepulchro educus est, sed nondum solutus est. Quando soluitur? A quibus soluitur? Quae solueritis inquit, in terra, erunt soluta et in Coelo. « Habent similia omnium seculorum Patres.

CAPVT XXVII.

Designantur Haeretici, qui Sacramentalem Confessionem oppugnant; eorumdemque argumenta soluuntur.

Inter eos, qui Confessionis Sacramentalis institutionem vsuque impugnarunt, recensent nonnulli Montanistas, Nouatianos, Audianos, et Waldenses: quos e contrario non in hoc errasse existimant alii: vt videre est apud Gasparum Iueninum. (1) Wiclefus ille est, qui omnium suffragiis Sacramentalem Confessionem nequaquam Scripturis niti dixit; sed manasse eam ex summorum Pontificum Decretis, quibus fideli populo iniuncta fuerit; cuius praeterea vsu inutilem iudicauit: vnde inter eius articulos a Constantiensi Synodo damnatos hunc numero septimo legere est: «si homo debite fuerit contritus, omnis Confessio exterior est sibi superflua et inutilis. « De Lutheri insuper mente non vna est Scriptorum sententia. Negasse illum necessitatem Confessionis omnium peccatorum, etiam mortalium, singillatim; solumque eorumdem in genere Confessionem admisisse vt necessariam, sunt qui adserant. Ast illis visum est Confessionem etiam singulorum peccatorum necessariam eum admisisses; in eo tamen errasse, quod omnem ab ea efficaciam abstulerit, contenderitque iustificari impios per actum Fidei in Dei misericordiam: sic enim habet articulus xi. Lutheri a Leone X. inter alios damnatus: «nullo modo confidas absolui propter tuam Contritionem, sed propter verbum Christi: *Quodcumque solueris*, « cet.

Quid.

(3) Serm. 11. in Psalm.

vi. de Poenit. qu. 5. cap. 1.

(1) In Com. Hist. Dog. Dissert.

Quidquid vero Lutherus senserit; quem admisisse *auricularis* Confessionis praxim testatur doctissimus Meldensium Episcopus: (2) exploratum certe est, vsu Confessionis abrogasse eius discipulos, saltem quod attinet ad singulorum peccatorum Confessionem. Nam sic docuisse Brentium, (3) et Kemnitium constat. (4) Caluinus quoque absurda plurima ac impia de Confessionis praxi docuit: (5) Quibus Caluini erratis adsentiantur omnes, qui ad Caluini regulam reformatos se passim appellant: maiori tamen prae omnibus aliis suae sectae hominibus ardore atque conatu exitiale hanc doctrinam propugnauit quatuor editis libris, Geneuae anno 1661. vulgatis, Ioannes Dallaeus Caluianus minister; sibi rem confecisse visus est. Haec autem sunt praecipua Haeticorum argumenta.

Primum: potestas clauium Ecclesiae ministris facta nihil est aliud quam munus declarandi quod apud Deum dimissa peccata sint: haec siquidem remissio certa est, quum Euangelii nuntii possint creditibus iustitiam per Christi Fidem polliceri; et e contrario absolutio a Catholicis propugnata imaginaria sit, ac peccatores anxios, animoque suspensos relinquat: nulla est igitur Confessionis diuina institutio, nulla necessitas, nullamque praecipuum.

Secundum: Christus per memorata verba Apostolis facultatem fecit remittendi peccata indefinite: scilicet, vel per Baptismum, vel per Poenitentiam: atqui ministri Apostolis succedentes remissionem peccatorum iis, quos baptizant, conferunt, nulla eorumdem Confessione praecia: ergo.

Tertium: vt haec potestas concedatur, nulli tamen competit, nisi prius donatus Spiritu Sancto fuerit: frustra igitur eam iactant Catholici Sacerdotes eodem Spiritu Sancto destituti.

Quartum: commendatur in sacris litteris Confessio facta soli Deo, non hominibus: legitur enim Psal. xxxi: dixi: *confitebor aduersum me iniustitiam meam Domino*: et Psal. xci: *bonum est confiteri Domino*: ergo.

Quintum: haud legitur in Apostolorum Actibus Apostolos quemquam ad *auricularem* Confessionem compulisse; imo neque aliquam Confessionem in arcano audiuisse: ergo.

Sextum: praxis Sacramentalis Confessionis non obtinuit ante seculum iii.: nam tunc Presbyterum audiendis Confessionibus praepo-

(2) Lib. 111. variat.

(4) In 11. P. Exam. cap. 5. de Poenit.

(3) In Confess. witemburg. art. 11.

(5) Lib. 111. Inst. cap. 4.